
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2011:6

Ansvar för fristående kyrkliga stiftelser

Sammanfattning

Med anledning av motion 2011:28 ges kyrkostyrelsen i uppdrag att förutsättningslöst belysa de frågeställningar som kan uppstå när församlingsverksamhet i Svenska kyrkans namn bedrivs av föreningar, stiftelser eller i andra associationsformer. Kyrkostyrelsen bör vid behov föreslå ändringar i kyrkoordningen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2011:28 uppdra till kyrkostyrelsen att förutsättningslöst belysa de frågeställningar, samt vid behov föreslå ändringar i kyrkoordningen, som kan uppstå när församlingsverksamhet i Svenska kyrkans namn bedrivs av föreningar, stiftelser eller i andra associationsformer.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:28 punkt 1.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:28 punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2011:28 av Tomas Jansson, Församlingars och kyrkoherdars ansvar för verksamheten vid fristående kyrkliga stiftelser

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå förändringar i kyrkoordningen som tydliggör att församlingen inte ansvarar för kyrklig verksamhet vid fristående kyrkliga stiftelser belägna i församlingen.
2. Kyrkomötet beslutar att kyrkoherden inte har ansvar för tillsynen över verksamheten vid fristående kyrkliga stiftelser.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionen i Ln 2011:11y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Verksamhet med större eller mindre anknytning till Svenska kyrkan kan bedrivas i olika associationsformer. Ideell förening, ekonomisk förening, aktiebolag, handelsbolag och stiftelse är olika typer av associationsformer som kan bedriva sådan verksamhet. Verksamheterna kan genom stadgar eller motsvarande ha en tydlig koppling till Svenska kyrkan genom att församlingar eller stift utser till exempel ledningspersoner eller styrelseledamöter. Vidare kan sådana självständiga juridiska personer ha en koppling till Svenska kyrkan genom att personalen eller delar av personalen är anställda av en församling eller ett stift eller att personal innehar vigningstjänsten och därmed står under stiftets tillsyn. Slutligen bör

noteras att verksamheten i olika grad kan finansieras genom församlingar eller stift. Det kan även finnas samverkansavtal eller motsvarande som skapar organisatoriska band.

Genom 2 kap. 5 och 8 §§ i kyrkoordningen framgår att kyrkoherden i en församling leder all verksamhet i en församling eller kyrklig samfällighet. Enligt 5 kap. 1 a § tredje stycket har kyrkoherden ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

I 2 kap. 1 § i kyrkoordningen anges församlingen som det lokala pastorala området. Församlingens uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Församlingen har ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen.

Genom Överklagandenämndens beslut 12/2011 upphävdes Västerås stifts budgetbeslut 2009 om anslag till Insamlingsstiftelsen Fjällkyrkan i Sälen vilken bedriver kyrklig verksamhet i Sälenfjällen. Detta är ett område med omfattande turism. Överklagandenämnden konstaterade att den verksamhet som Insamlingsstiftelsen bedriver enligt stiftelseförordnandet sker inom Lima-Transtrands församling och att det därmed var fråga om sådan verksamhet som det enligt 2 kap. 1 § i kyrkoordningen ankommer på församlingen att ombesörja. Överklagandenämnden noterade vidare att Insamlingsstiftelsens verksamhet bedrivs utan församlingens medgivande. Utifrån dessa förhållanden menade Överklagandenämnden att stiftsfullmäktiges beslut att anslå medel till Insamlingsstiftelsen hänförde sig till något som inte är en angelägenhet för stiftet.

Överklagandenämnden uttalade att även om det är församlingarna som har det yttersta ansvaret för sin grundläggande uppgift, finns det inget uttalat hinder mot att ett stift främjar församlingars verksamhet såsom den bestämts i 2 kap. 1 § i kyrkoordningen, så länge det finns en medvetenhet hos församlingen om ansvarsfördelningen. Ett sådant främjande från stiftets sida skulle kunna ske genom ekonomiska bidrag till verksamheter som är angelägna för både församling och stift. Det skulle kunna vara fråga om direkta bidrag till församlingarna eller, som i det aktuella fallet, genom en stiftelse som enligt sina stadgar i och för sig kommer att bedriva verksamhet som det i första hand ankommer på församlingen att utföra. Enligt Överklagandenämnden är ett sådant främjande dock möjligt endast om berörd församling och stift är överens om verksamhetens bedrivande och att församlingen således accepterar att stiftet bedriver en viss verksamhet som församlingen ytterst ansvarar för.

Utskottets överväganden

Ansvar för fristående kyrkliga stiftelser

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2011:28 uppdra till kyrkostyrelsen att förutsättningslöst belysa de frågeställningar, samt vid behov föreslå ändringar i kyrkoordningen, som kan uppstå när församlingsverksamhet i Svenska kyrkans namn bedrivs av föreningar, stiftelser eller i andra associationsformer.

Kyrkomötet avslår motion 2011:28 punkterna 1 och 2.

Utskottet vill inledningsvis instämma i Läronämndens yttrande där det konstateras att det är en skillnad mellan att leda en verksamhet och att utöva tillsyn över den. Kyrkoherden är i sitt tillsynsansvar biskopens företrädare på lokal nivå vilket är ett uttryck för Svenska kyrkans episkopala struktur. Läronämnden uttalar vidare att kyrkoherdens tillsynsansvar är oberoende av inom vilken juridisk form kyrklig verksamhet inom församlingens område bedrivs.

Utskottet konstaterar att Överklagandenämnden i sitt beslut 12/2011 uttalat att även om det är församlingarna som har det yttersta ansvaret för sin grundläggande uppgift, finns det inget uttalat hinder mot att ett stift främjar församlingars verksamhet såsom den bestämts i 2 kap. 1 § i kyrkoordningen, så länge det finns en medvetenhet hos församlingen om ansvarsfördelningen. Enligt Överklagandenämnden är ett sådant främjande dock möjligt endast om berörd församling och stift är överens om verksamhetens bedrivande och att församlingen således accepterar att stiftet bedriver en viss verksamhet som församlingen ytterst ansvarar för.

Enligt utskottets uppfattning kan ett formellt avtal med församlingen vara en väg. Men även församlingsinstruktionen är ett verktyg. Församlingsinstruktionen innefattar en process där kyrkofullmäktige eller direktvalt kyrkoråd och kyrkoherden godkänner församlingsinstruktionen varefter domkapitlet utfärdar densamma. Inriktningen är att de olika intressenterna ska vara eniga om församlingsinstruktionens innehåll och detta är ett uttryck för ett gemensamt ansvarstagande.

Utskottet menar att motion 2011:28 pekar på ett antal olösta frågor och tillämpningsproblem som kan uppstå om ett stift vill främja verksamheter som primärt är församlingsangelägenheter men som drivs av annan huvudman än en församling. Det finns även andra situationer där församlingsverksamhet drivs av någon annan än en församling och där oklarheter i ansvaret kan uppstå. Kyrkostyrelsen bör därför ges i uppdrag att förutsättningslöst belysa de frågeställningar som kan uppstå när församlingsverksamhet bedrivs i Svenska kyrkans namn av föreningar, stiftelser eller i andra associationsformer. Kyrkostyrelsen bör vid behov föreslå ändringar i kyrkoordningen.

Uppsala den 30 september 2011

På Organisationsutskottets vägnar

Conny Tyrberg, ordförande

Per Westberg, sekreterare

Beslutande: Conny Tyrberg, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Fredrik Upmark, Aina Andersson, Olle Reichenberg, Anders Björkman, Ann-Britt Åsebol, Daniel Tisell, Per Lindberg, Sofia Särdaqvist, Irene Oskarsson, Susann Torgerson och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Micael Åsman, Sten-Arne Burman, Ingela Arheden, Birgit Kullingsjö, Camilla Widepalm Heurén, Per Ingvarsson, Marika Markovits, Peder Fohlin, Christer Kax Sundberg och Celina Falk.

Biskoparna Erik Aurelius och Eva Brunne har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2011:11y

Församlingarnas och kyrkoherdarnas ansvar för verksamheten vid fristående kyrkliga stiftelser

Läronämndens yttrande över motion 2011:28

Läronämnden konstaterar att det är en skillnad mellan att leda en verksamhet och att utöva tillsyn över den.

Vigda personer är knutna till biskopens och domkapitlets tillsyn. Vignings-tjänstens ansvar gäller oavsett anställning och arbetsgivare.

Kyrkoherden är i sitt tillsynsansvar biskopens företrädare på lokal nivå vilket är ett uttryck för Svenska kyrkans episkopala struktur. Kyrkoherdens tillsynsansvar är oberoende av inom vilken juridisk form kyrklig verksamhet inom församlingens område bedrivs.

Uppsala den 24 augusti 2011

På Läronämndens vägnar

Anders Wejryd, ordförande

Anne-Louise Eriksson, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Anders Wejryd, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Erik Aurelius, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Thomas Söderberg, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Antje Jackelén, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Thomas Ekstrand, Eva Hamberg, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Fredrik Lindström, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.